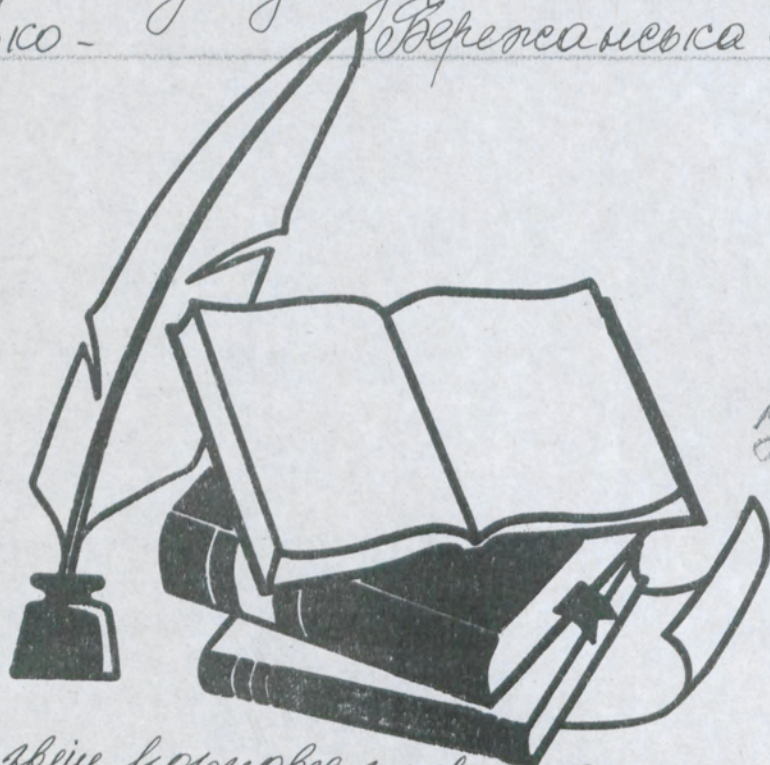

Архів з бірому
 Горніківсько-Бережанська округа 044

41

„Надзвичайний звіт формовел з кералпортсалою комолюко
 колбешкикев з середних обласквей України” [Горніківського
 маркшайбу 044] [січень 1946р.?] за 01 березня 1946р.

Прислано: „Надзвичайний звіт про вивіт українських родич
 російсько-білоруськими окружностями на Сибір днів 21,
 1947р.” [Горніківського маркшайбу 044] (райони: Схисла-
 Лодієвські, Замі-
 шківський та інші)
 за 30 грудня 1947р.

Рукопис, машинопис

ПАПКА ДЛЯ ПАПЕРІВ

Україні запис: 01 березня 1946р.
 30 грудня 1947р.

Київський документів: 2
 Київський аркушів: 6
 Зберігати: постійно

зобим не згадувалося про ієрархію, де це мавала не винуватим
 мавит на арасу прозвону, щоб не букешаму змех вранців,
 тоасинствала їм прерією усея ад в дивенні буре мизмагати
 нама гертава. ~~Вона~~ з новоблаженим парфам, щоб до
 мамої бороти вкисоруватца мавит мочовистий парф за ебт
 бизволенна змій білшуплунського ретелю. Тоасинствала їм,
 щоб вони пошисривам ієр. мацубнальскої риванайї на
 емаї та вкисоруватца в бороту за новоблаженим білшуплун-
 скої імперіалізму. Найбільш зфермавала збам на бороту
 за угоденим протинск, змисрива рива, ривзнайств ма
 ртатновиселені. Розмову вчено міска маїра демократизації

Вона парфам і мочує.

То їм провкисорувалим риві прозмови, кайовинака
 сповідає про свої міркі. Нік імени арас івваліг І-ї
 ривні сказав: "Я був на білшуплунській білі. Там ривнама рив-
 ний з мисрива дитя івтка в мору. Мені вдаро в риввалі
 і по вкисорувати білшуплунського до мав, за присмаренням І-ї
 ривні по риввалі. Мені а одертую до карт мисрива, де
 і ривні ривні мочує вкисорувати І-ї ривні, а ривні. І
 одертую до карт мисрива, а риввалі 15 одо карт. Мені за їм
 мисрива мисрива мисрива не винуватим. Відмисрива на мо-
 зіву; такі гертавні мисрива. Мені правит, к ривні вкисорувати
 ма анос мисрива, а на мисрива івта привігитва вкисорувати
 еслоду, ад в 1937р. вкисорувати мисрива одертую."

Мавар, до мисриваї мисрива, сповідає про білшуплунську мисрива,
 вкисорувати і риввалі. Розуміє, що ма збілшуплунської
 мавка хіва, а вкисорувати праві, а мисрива івкі. Вона
 згадує в дивенні, що ма вкисорувати, бо ма вкисорувати ма
 праві, од мисрива мисрива ма дитя, бо ма вкисорувати
 ма вкисорувати мисрива, ривна вкисорувати 12-15 мисрива, од ма
 одертую мавка хіва, білшуплунської, од мисрива вкисорувати мисрива
 ма рив івкі.

То саме сповідає вкисорувати, компі ривні прис-
 ривні, про білшуплунську мисрива, вкисорувати праві, а змисрива мисрива.
 їм. Повстані змисрива прозмову; мавтам мисрива вкисорувати рив-
 праві, ах до риввалі білшуплунської імперіалізму. Буре ривні, ад
 вкисорувати мисрива. Вона хороши хлонту. Од праві риввалі. Розуміє
 їм в мисрива, за ма одертую 197

Надзвичайний звіт
про вивіз українських родин російсько-більшовицькими
окупантами на Сибір дня 21. X. 1947 р.

Здійснюючи політику російського імперіалізму, більшовики стараються якнайосновніше оволодіти народами, що входять в склад СРСР. В першу чергу намагаються винищити деякі з них фізично. Одним із таких - це український народ, який від початку творення СРСР проявив свою волю жити самостійним життям, відділившись від Росії. Фізичному винищуванню українському народу більшовики присвятили особливу увагу. Голод у 1922, 1933 і 1946/47 рр. говорить про те як надто вимовно. Розстріли, катування, заслання визначних людей підтверджують те ж саме. Для матеріального і рівночасно фізичного знищення приміюють більшовики масові переселення українців у Сибір, Середню Азію, Урал та інші далековіддалені країни СРСР. Подібне переселення застосували більшовики для ліквідації "неблагонадійного елементу" в цілому терені дня 21 жовтня 1947 р.

Підготовка до вивозу громадян почалась неодноразово у всіх районах. У Скала-Под. р-ні вона започаткувалася ще в місяці червні 1947 року, в інших р-нах ^{наперед} доперва з початком місяця червня оперативні мвд і мтб Скала-Под. р-ну одержали наказ виготовити списки всіх підпільників. Технічне переведення наказу доручено секретарям с/рад, в чому мали їм помагати агенти та провокатори. Для складення списків секретарі одержали точні вказівки та визначений час. Крім загальних списків виготовлено т. зв. справку для кожного підпільника, що згинув, зголосився або ще зараз перебуває в підпіллі. В справці належало подати діяльність підпільника за час польської, німецької та більшовицької дійсності, стан і місце перебування його родини. Дійсність справки стверджував голова та секретар с/ради, перевіряли оперативні через сексотів та агентів. Виготовлювання списків та справок проходило під строгою конспірацією, однак населення в короткому часі про підготовку дізналося. Проговорились самі більшовики, будучи п'яними. Дня 23. VI. 1947. у с. Іванків, Скала-Под. району, провокатор Дяченко, впившись, сказав: "Зараз по всіх селах виготовляються списки, призначених до вивозу громадян. Вивозити будуть родини підпільників вбитих, зловлених і тих, що зараз ще перебувають в підпіллі".

Одержавши списки, оперативні передали їх в район, а самі почали роботу над установленням місця перебування поодиноких громадян, втягнутих у списки. Для замаскування цієї роботи вони переводили ревізії, наскоки, ходили по хатах за харчами або звичайно заходили на гутірку. При кожній нагоді запитували про стан родини, призища, зайняття, місце праці та ін. Крім того, розпитували про сусідів та знайомих. В цей спосіб оперативні довідувались точно про місце перебування призначених на вивіз громадян. Інтенсивніша підготовка в цьому ж терені почалася з дня 10 жовтня, в якому до райцентру Скала Под. приїхала з міста Чорткова на 16-ти автомашинах військова частина. Причину приїзду конспірували. Між населенням були чутки, що військо це приїхало на відпочинок, тр знову на вишкіл. По 4-ох днях РО МВД розприділило цю частину гарнізонами по селах, залишаючи при кожному гарнізоні по одному членові із опергруп. Завданням його було запізнати членів гарнізону з тереном та обставинами. Для замаскування причин появи гарнізонів більшовики поширювали чутки через своїх агентів, що це військо приїхало на вишкіл, відпочинок, що це представники воєнкомату і ін. Однак серед населення було переювання про те, що гарнізони ці призначені для переведення

вивозу.

Дещо інакше проводилась підготовка вивозу в Заліщицькому р-ні. Ще 17.IX.47. у м. Залішки приїхало 35 москвичів - старшин /капітанів і лейтенантів. У днях від 20-25 вересня вони виїхали в поодинокі села цього ж р-ну. Їм допомогти призначено від 3-20 бійців. В селі Колодрібка, напр., 20, в с. Зовулинці - 10, в с. Іванів Зол. - 7, в с. Городок - 3. Вони постійно вдержували зв'язок з оперативними групами мГБ та переводили з ними часто спільні операції. Завданням цих гарнізонів було докладне вивчення терену та пізнання населення, а головне родин, призначених до вивозу. З тією ж метою вони переводили масові протоколювання селян. В час протоколів запитували про життя, відношення до радвлади, до майбутніх виборів, "бандерівців" тощо.

24.IX.47. у с. Городок, Зал. р-ну, лит. мГБ Шихієв і капітан /москвич/ протоколювали селян: Яворську Галину, Щербань Анну, Мандзюк Михайла, Мандзюк Івана, Молдаван Гриця, Андрусик Гриця, Гаврилюк Петра і Скрипачук Михайла.

15.X.47. у с. Дуплиська, цього ж р-ну, більшовики списували родини, яких члени не повернули з Німеччини, де були скорше на роботі.

Відомості про поодиноких громадян вони мали подані з р-ну. В селі Городок, напр., капітан гарнізону назвав у час протоколювання одному селянинові всіх членів ОУН цього ж села з часів першої більшовицької окупації та німецької займанщини.

В час протоколювання більшовики старалися ангажувати селян до співпраці з мГБ. В с. Городок капітан гарнізону припоручив зав. III Данилюк Василеві слідити за головою колгоспу та одним зголошеним повстанцем. З Данилюком стрічався капітан лише ніччю в означених годинах.

Для кращого пізнання населення більшовики переводили наскоки та ревізії.

1.X.47. у с. Синьків, Зал. р-ну, більшовики перевели ревізії в 15-ти хатах.

16, 17 і 18.X.47. у с. Колодрібка, цього ж р-ну, около 145 більшовиків переводили ревізії в цілому селі.

Для орієнтації в терені більшовики робили начерки поодиноких частин села.

В Товстенському р-ні почалась підготовка в перших днях місяця жовтня. Сюди приїхала частина міліції в числі 200 чол., яка розквартирувалася в поодиноких селах цього ж р-ну. В час свого перебування на селах вони запізнавалися з їх положенням та з місцевим населенням, а рівночасно виготовляли списки підпільників та арештованих. При виготовлюванні списків звертали увагу на точність даних про підпільників /чи живе, чи вбитий, хто вбив і ін./ та про їхні родини. Неконспіративне виготовлювання списків спричинило поширення між населенням вістки про вивіз на Сибір. Вістку цю більшовики називали неправдивою, а селян, які поширювали її, карали, як напр.: учителька із СУЗ запитала оперативного мГБ Міхіна, чи правдою є, що будуть вивозити. Більшовик заперечив їй та запитав, від кого вона це чула. Коли вчителька вказала на селянку, в якої живе, Міхін важко побив господиню за те, що вона, мовляв, поширює "сплетні", бо вивозити нікого нікуди не будуть. З появою гарнізонів багато загрожених селян не почували дома, але по короткому чаасі чуйність їхня послабла.

В Борщівському р-ні підготовка до вивозу почалася в міс. вересні. Райфінвідділ перевів загальну реєстрацію селян та їхнього майна по всіх селах р-ну. Відтак виготовлено список громадян, з родин котрих хтось арештований. З дня 1.X.47. по всіх селах р-ну заквартирували гарнізони військ мГБ в числі від 8-20 чол. в поодинокі

ких селах число бійців спеціально збільшено, як напр. у с. Більче Зол. до 40 чол., в с. Олексинці - 27 чол.

Для замаскування підготовки до вивозу більшовики поширювали вістки, що реєстрація проводиться у зв'язку з майбутнім організуванням колгоспів, або, що в короткому часі буде переведена загальна мобілізація му чоловіків від 18-30 р. життя, тому до с. Івана Пусте припроваджено більшу кількість товарних вагонів. Про перебування гарнізонів на селах говорили, що вони є для остаточного знищення "бандерівців", інші знову казали, що для успішного переведення мобілізації в ЧА. З перших днів заквартирування гарнізонів бійці почали ходити по кількох та одинцем по селі. Довіряли зобов'язання на контингент, розпитували, де хто мешкає, як називається і т. інше. З населенням говорили про здачу контингенту, про завершення плану сталінської п'ятирічки тощо. Звичайно найбільше відвідували селян, призначених до вивозу. Крім того визивали родини підпільників та переказували до них, щоби вони згалошилися, а все буде їм прощене. Вкінці поширили вістку, що гарнізони стоятимуть по селах до дня переведення виборів, щето до 21.XII.1947 р.

Для одержання зв'язку з районом в кожному селі була призначена фіра, якою кожноденно їздили по 2 бійці до райцентру і того ж самого дня вертали.

По деяких селах більшовики замовляли фіри, щоб везти до р-ну дрова, але в дійсності нікуди не їздили. Дуже часто співдіяли вони з місцевими оперативними групами, беручи участь у засідках, наскоках та ревізіях.

Подібно як підготовка, так само і вивіз проходив не однаково у всіх р-нах.

У Скала-Пуд. р-ні в день перед вивозом, щето 20.X.47. відбулися збори партійців, комсомольців та адміністрації, на яких повідомлено присутніх про те, що вони будуть помагати органам мГБ і мвд у переведенні вивозу. Роздавши зброю, розіслали їх по селах.

На одну годину перед початком арештувань більшовики з гарнізонів та адміністрація, яка до них долучила, розійшлися групами по призначеним вулицям. З кожною групою ішов джурний, якого повідомляли на дорозі, куди має їх вести. Прийшовши на означені місця, окружали хати та арештували людей і залишалися так до часу, поки не приходив оперативний даного села, який відчитував арештованим "акт обвинувачення" та присуд на вивіз. Відтак казав господарям збиратися і до півгодини бути готовим. Кожна родина могла взяти зі собою клунок /харчі, одягу/ вагою до 50 кг.

В Товст. р-ні міліція і війська мвд і мГБ перебували до дня вивозу в райцентрі. Вночі з 20 на 21 жовтня вони роз'їхалися по селам. На кожне село пересічно виїхало около 30 чол. До деяких сіл приїхало їх більше, в залежності від числа родин, призначених до вивозу. До с. Устечко, напр., приїхало 73 чол., до с. Садки 70 чол., до с. Нирків 35, до с. Гинківці лише 12 чол. В с. Садки був присутній полковник, нач. мГБ Новотарський та нач. обб кап. Шалегін.

Приїхавши нічю в села, вони розділилися на ~~малі~~ групи та розійшлися на призначені місця. Около год. 3-ї ранку розставили стійки біля хат, з котрих мали вивозити родини. Як тільки розвиднілося, стійкові повідомляли мешканців, щоби збиралися, бо вони будуть вивезені в Росію. В деяких селах, як напр. в с. Цапівці, прочитувано, подібно як у Скала-Пуд. р-ні присуд на вивіз. В інших селах більшовики пояснювали причину вивозу словами: "Ти бандитська сім'я, поїдеш там, де білі ведмеді". Кожній родині дозволено було взяти харчі та інші речі, скільки можна було помістити на одну фіру, призначену спеціально на це. Решту майна залишали під опікою сусідів, які зобов'язані були зберегти його в цілості та передати у відповідний час держвластям.

кріса дайже до непритомності та викинув на автомашину. "Вбий мене тут, не вези на голодову смерть!" - кричала дальше вона. "Подохнете там як собаки", - відповів більшовик. "Не бійся, кацапе, не подохнемо", - ще сильніше кричала дівчина.

В с. Сверхківці, цього ж р-ну, старенький дідусь сказав до більшовика: "Вези мене, жидого, бо я на старість дочекався їхати ав- том, а ти ще ногами не будеш втікати, бо тобі ноги покрутять!" В цьому ж селі п'ятилітній хлопчик кусав та дряпав більшовика, який ніс його до автомашини.

Коли більшовики відбирали у селянки Дутчак Параски із с. Дуп- лиська, Зал. р-ну, ікону Божої Матері та розбили її на плечах, во- на почала кричати: "Бий, бий, голодот, та ще прийде час, і ми відн- платимося тобі. Бандити, бандити!"

В час вивозу багато арештованих виказали холоднокровність та рівновагу духа. Вони не піддавалися розпучі, не ридали, не про- сили ласки. У Скала-Пуд. р-ні вони співали революційних пісень, як: "Ми українські партизани", "Гей братя до зброї", "Ми зродились із крові народу" і ін. Звичайно, старші віком та деякі молоді прощали- ся зі своїми хатами, цілували пороги та землю, говорячи: "Прощай- те, ми вже більше до вас не повернемо. Напевно зложимо свої кості." Іх потішали товариші недолі, як от: в с. Устечко, Товст. р-ну, сел Шарварко говорив: "Не плачте, нехай вивозять, це вже в них останнє весілля. Ми перебудемо все і як будемо жити, то ще повернемо. Нас ніхто не переродить. Якими породились, такими й помремо". Або се- лянин Палінський із цього ж села сказав: "Нічого, вони нас вивоз- зять, прокляті, але їм не-минуча загибель. А ми ще колись поверне- мось. Селянка с. Мишків, Зал. р-ну, Сохадька Анна говорила: "Не плачте, люди. Хай нас беруть. Нам нічого не страшно. Сибіру також не боїмося, бо і там люди живуть. Та незадовго скінчиться пануван- ня цих бандитів і ми знову повернемося у рідні села."

Зараз після вивозу більшовики перевели конфіскату майна. В час конфіскації багато партійців, членів адміністрації та інших пред- ставників р-ну та війська мвд допускалися сильних зловживань. Кра- ли, до кому під руки попало, кожний для себе. В першій мірі облови- лось начальство, яке висилало автомашини на села, звідки привозили залишене виселенцями добро /Скала-Пуд. р-н/. Ренту майна передано до колгоспів, які існують в терені або забрано до райцентру. У Ска- ли-Пуд. р-ні поповнилися конфіскованим майном колгоспи се.: Озерян, Бережанки, Бурдяковець, Туриньча, Підлипиця, Вербівки і Залучня.

В перших днях після вивозу більшовики перевели по всіх селах мітинги, на яких вияснювали причину вивозу. За причину подавали співпрацю з укр. повстанцями, а то й самих українських повстанців, мовляв: "через них ви терпите". Ріночасно погрожували залишеному на- селенню, що їх жде те саме, якщо будуть співпрацювати з "бандерів- цями" та не схочуть підчинятися радвладі. "Ми поволі з вас зробимо радянських людей. На них/ вивезених/ це не скінчилося. Ми будемо постійно вас воїпитать, аж ви перестанете думати про самостійність", - говорив секр. РК КП/б/У в с. Іванків, Скала-Пуд. р-ну.

22. X. 47. в с. Дзвиняч, Зал. р-ну, зав. с.-г. відділом Шевченко сказав на мітингу, що радянська влада виселює тільки тих, які допо- магають "бандерівцям". Тому хай люди не бояться, бо коли не будуть помагати "бандерівцям", - будуть жити спокійно.

Загально вивіз населення поділав дуже пригноблюче. Воно застра- шене звірствами і терором, яких перед кількома днями було свідком, стратило всяку надію на краще. Страх перед незавидною долею одне- сельчан огорнув кожного. Він знайшов свій вияв, в першу чергу, у відношенні селян до укр. повстанців. Дуже часто можна було стрі- нути селян, які відмовляли квартири, просили залишити їхнє подвір'я, оправдуючись страхом перед вивозом.

Серед залишеного населення зустрічаються одиниці, які задоволені з вивозу. Це агенти мвд і мрб, комсомольці, переважно із СУЗ та інші більшовицькі запроданці. В технікумі плодоовочівництва у м. Заліщики виступив на зборах учнів комсомолец із СУЗ, який сказав про учня, якого вивезли, що він був "бандерівським" агентом, виступав проти радянської влади. Всіх таких зрадників чекає та сама дорога. "Ми раді, що позбулися з-поміж себе скритого нашого ворога," закінчив він.

Односельчани, вивезені ж стівились до них спочутливо, старалися допомогти їм, але у великій мірі перешкождали більшовики та страх перед підозрінням, яке могло впасти за співчуття з покривдженими.

В Зал. р-ні більшовики використали психічне заломання мас та посилили колгоспну якцію, застрашуючи часто населення Сибіром.

26.X.47. в с. Ведриківці, цього ж р-ну, нач. мвд Овчаренко заявив на зборах, що хто не виконає повністю контингенту і не вступить в колгосп, той поїде на Сибір.

Будучи під свіжим впливом терору, населення йшло на поступки та згодом, отрясшись з першого враження, ще більше стало ненавидіти більшовиків, що виявляється кожночасно.

З поодиноких р-нів вивезено:

1. Скала-Подільський	130 родин	-	426 осіб
2. Товстенський	236 "	-	810 "
3. Борщівський	134 "	-	441 "
4. Заліщицький	157 "	-	382 "
5. Мельниця-Подільський	111 "	/неточні дані/	
6. Чортківський	/даних немає/		

768 2,059

C-2

1 залучник.

С л а в а У к р а ї н і !

Постій, дня 30.XII.1947.

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшито і пронумеровано 6 (шість) аркушів;

у тому числі літерні номери _____;

пропущені номери _____

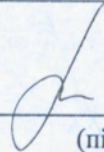
+ аркушів внутрішнього опису _____

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Тосюван. спец.

Посада

20.06. 2018 року

(підпис)

Г. Муц

(ініціали (ініціал імені), прізвище)